

Економічна сутність обліку фінансових інвестицій та перспективи використання «blockchain» для контролю інвестиційної діяльності в Україні.

Предметом дослідження статті є фінансові інвестиції та застосування інноваційних технологій з позицій інвестиційного менеджменту. **Мета** - дослідження методології відображення фінансових інвестицій вітчизняних підприємств. **Завдання:** вдосконалення обліку фінансових інвестицій на підприємстві, дослідження перспектив розвитку бухгалтерського обліку через впровадження інноваційних технологій за допомогою розкриття теоретичних та оцінки функціонування практичних аспектів дослідження, враховуючи досвід міжнародних партнерів (зарубіжних країн). Використовуються загальнонаукові **методи:** системний аналіз, структурний аналіз. Отримано такі **результати.** У представленій роботі проведений аналіз стану інвестиційного обліку та знайдені перспективи використання технології blockchain для покращення ефективності аудиту. **Висновки.** Під час проведення аналізу причинно-наслідкових зв'язків використання інноваційних технологій у бухгалтерському обліку виявив недосконалість існуючої методології бухгалтерського обліку обумовлює неповноту, падіння адекватності облікових даних відповідно до реальних інвестиційних процесів та розвитку галузі в цілому. Використання технології blockchain дозволить провести структурну перебудову процесів обліку, їх автоматизацію та підвищити рівень прозорості розкриття інформації підприємствами.

Ключові слова: бухгалтерський облік, фінансова інвестиція, інвестування, рахунки бухгалтерського обліку, блокчейн, транзакція.

Постановка проблеми: Інвестиції є суттєвим чинником економічного розвитку кожного підприємства та джерелом формування основних фондів. Саме за допомогою фінансового інвестування відбувається розподіл та

застосування найбільших за обсягами світових ресурсів – інвестиційних. Останні десятиліття через прискорення темпів глобалізації відбулося значне поживлення в інвестиційній сфері – все це зумовило трансформацію економічних механізмів, розвиток бізнес-процесів підприємств та викликало гостру необхідність якісної зміни старих та появу нових інноваційних господарських засобів. Крім того, враховуючи факт того, що інвестиційна діяльність відноситься до найбільш ризикових видів бізнесу головною проблемою розвитку інноваційної сфери в Україні стає відсутність фінансування поточної та перспективної діяльності підприємств. Найсуттєвішими чинниками, що струмує діяльність підприємств є неповне і необ'єктивне розкриття інформації про інвестиційні процеси в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності, відсутність впровадження інноваційних технологій «blockchain».

Для контролю за інноваційною діяльністю виникає необхідність покращення теоретико-методологічних засад бухгалтерського відображення інвестиційних процесів підприємств.

Аналіз основних публікацій і досліджень: Питання щодо бухгалтерського відображення фінансових інвестицій приватних підприємств аналізується у працях В. Градіасова [1], А. Пересади [2], Ю. А. Вериги [3], В. Гончарова [4], А. Махоти [5], Є. Мниха, В. Сопко та інші. Проте усі вони враховували це питання узагальнено, крім того, у відповідних працях не надається достатньої уваги стрімкому розвитку фінансування та ускладнення методології бухгалтерського обліку. Практичним використанням у роботі є дослідження взаємоз'язку та перспектив використання технології «blockchain» для покращення бухгалтерського обліку та аудиторської діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу: Інвестування є невід'ємною складовою розвитку будь-якої економічної системи. Відповідно до закону України «Про інвестиційну діяльність», інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів

діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) та/або досягається соціальний та екологічний ефект [6].

Основні методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про фінансові інвестиції, операції із спільної діяльності та її розкриття у фінансовій звітності визначаються згідно з П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції» [7].

Організація обліку повинна бути раціональною, тобто дотримуватися системного підходу, враховувати взаємодію різних видів обліку та підкорятися загальним планам оперативного та стратегічного менеджменту підприємства; відповідати вимогам чинного законодавства, а саме Закону України «Про інвестиційну діяльність», Закону України «Про режим іноземного інвестування», Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Концепції «Регулювання інвестиційної діяльності в умовах ринкової трансформації економіки»; П(С)БО 7, 12, 19 [8].

У табл. 1 вказуються визначення поняття «фінансові інвестиції» з різних джерел економічної літератури.

Таблиця 1

Результати групування наукових поглядів щодо визначення сутності поняття «фінансові інвестиції»

Автори	Трактування сутності поняття
1	2
В. Градіасов, С. Кравченко, О. Ісаєва [2, с. 102]	Засіб забезпечення механізму фінансування зростання і розвитку економіки країни; це будь-який інструмент, у який можна вкласти гроші, розраховуючи зберегти чи помножити їх.
А.А. Пересада [1, с. 112]	Вкладення грошей в різні фінансові інструменти (цінні папери, банківські депозити, валюту, коштовні метали і каміння).
Ю. А. Верига [3, с. 79]	Це активи, які утримуються підприємством з метою збільшення прибутку, вартості капіталу або інших вигод для інвестора.

Під час обліку фінансових інвестицій необхідно враховувати їх розподіл на поточні та довгострокові.

Поточні – цінні папери у вигляді облігацій, акцій, казначейських зобов'язань, депозитних сертифікатів, термін погашення яких не перевищує 12 місяців чи інвестиції з метою отримання прибутку – на термін менше 1 року.

Довгострокові фінансові інвестиції – це інвестиції, які неможливо реалізувати в будь-який період часу або з терміном погашення більше 12 місяців (акції, депозитні сертифікати, статутних капітал інших підприємств тощо) [8].

Під час проведення обліку фінансових інвестиції необхідно враховувати мету придбання інвестицій (продаж, отримання прибутку в результаті участі в капіталі іншого підприємства тощо), адже це впливає на їх подальше використання і відображення в фінансовій звітності.

Фінансові інвестиції на дату складання балансу оцінюються за такими видами вартості: справедливій, амортизованій, методу участі в капіталі.

В практичній діяльності виділяють такі фінансові інструменти, що є об'єктами фінансових інвестицій [4]:

1. Основні (акції, облігації внутрішніх і зовнішніх державних позик, облігації місцевих позик, облігації підприємств, казначейські зобов'язання держави, інвестиційні сертифікати, векселі);

2. Похідні (контракти з використанням деривативів, опціони, депозитарні розписки тощо).

На підприємствах України організація обліку фінансових інвестицій включає різноманітні види обліку: первинний, синтетичний та аналітичний.

Первинний облік допомагає підприємствам отримати необхідну інформацію для складання фінансової звітності будь-якого суб'єкту господарювання. Він включає оформлення ряду документів (в залежності від виду фінансової інвестиції): прибутковий касовий ордер, виписка з банку, довідка бухгалтерії.

Аналітичний облік дає детальні відомості про рух різноманітних господарських засобів; будується по кожному синтетичному рахунку окремо. Він ведеться за відповідними рахунками. Аналітичний облік ведеться у

відомості 4.2., де проходить перевірка даних щодо інвестиції в асоційовані, дочірні підприємства та підприємства зі спільною діяльністю. Окремо складаються відомості про довгострокові та поточні фінансові інвестиції.

Відображення фінансових інвестицій під час використання бухгалтерського обліку відбувається на рахунках:

1) 14 «Довгострокові фінансові інвестиції» (субрахунки: 141 – «Інвестиції пов'язаним сторонам за методом обліку участі в капіталі», 142 – «Інші інвестиції пов'язаним сторонам», 143 – «Інвестиції непов'язаним сторонам»). За дебетом рахунка 14 – вартість довгострокових інвестицій, за кредитом – вибуття / зменшення вартості. Окрім того, до кредита відноситься одержання дивідендів, якщо для облік фінансових інвестицій використовується метод участі в капіталі [9];

2) 35 «Поточні фінансові інвестиції» (субрахунки: 351 - «Еквіваленти грошових коштів», 352 – «Інші поточні фінансові інвестиції»). За дебетом відображаються субрахунки 351 та 352 за їхньою собівартістю й суми дооцінки при збільшенні ринкової вартості. За кредитом рахунка 35 списуються балансова вартість реалізованих інвестицій та суми їх переоцінки. Справедлива вартість фінансових інвестицій на дату складання балансу відображається у сальдо дебетовому [9].

Фінансові інвестиції відповідно до інших видів активів підприємства мають певну динаміку вартості, що викликає необхідність переоцінки для відновлення відповідної балансової вартості, що адекватна сучасному інвестиційному середовищу.

Фінансові доходи і витрати стають наслідком здійснення фінансових інвестицій: інвестори отримують доходи від надання фінансових інвестицій, емітенти втрачають кошти за користуванням інвестицією.

Доходи від фінансових інвестицій мають такі форми реалізації (згідно з П(С)БО 15) [10] :

1) доходи від участі у капіталі афілійованих, спільних та дочірніх підприємств (72 «Дохід від участі в капіталі» з відповідними субрахунками);

- 2) дивіденди (373 «Розрахунки за нарахованими доходами»);
- 3) проценти (732 «Відсотки одержані»);
- 4) дисконт (733 «Інші доходи від фінансових операцій»);
- 5) роялті (733 «Інші доходи від фінансових операцій»);
- 6) дохід від зростання вартості (741 «Дохід від реалізації фінансових інвестицій»).

Витрати від фінансових інвестицій відображаються на відповідних рахунках:

- 1) 15 «Капітальні інвестиції» (субрахунок 151 «Капітальне будівництво»);
- 2) 96 «Втрати від участі у капіталі» (субрахунки 961 «Втрати від інвестицій в асоційовані підприємства», 962 «Втрати від спільної діяльності», 963 «Втрати від інвестицій в дочірні підприємства»);
- 3) 97 «Інші витрати» (субрахунки 970 «Витрати від зміни вартості фінансових інструментів», 971 «Собівартість реалізованих фінансових інвестицій», 972 «Втрати від зменшення корисності активів» 973 «Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій», 977 «Інші види діяльності».

Крім вище зазначеного, слід вказати, що відображення оцінки фінансових інвестицій наступними етапами [5]:

- 1) визнання (відповідність критеріям можливості достовірної оцінки та отримання в майбутньому економічних вигод від використання фінансової інвестиції);
- 2) первісна оцінка фінансової інвестиції (за собівартістю яка включає: ціну придбання, комісійні винагороди, мито, податки, збори, обов'язкові платежі та інші витрати);
- 3) класифікація (розподіл на поточні, довгострокові фінансові інвестиції);
- 4) відображення на рахунках бухгалтерського обліку (табл. 2);
- 5) переоцінка на дату балансу (метод участі в капіталі, метод амортизованої собівартості, метод собівартості з урахуванням зменшення корисності, метод справедливої вартості);
- 6) визнання, оцінка та відображення доходу за фінансовою інвестицією;

7) розкриття інформації (баланс, примітки до фінансової звітності);

8) припинення визнання та списання (в момент втрати контролю інвестора над даними активами внаслідок: відчуження (реалізації) фінансової інвестиції, закінчення терміну обігу цінних папери, які виступали об'єктами фінансового інвестування тощо).

Таблиця 2

Відображення фінансових інвестицій у балансі, рахунках фінансового обліку

Види фінансових інвестицій	Статті балансу (Звіт про фінансовий стан)	Статті балансу (Звіт про фінансові результати)	Бухгалтерські рахунки, сальдо яких відображені у відповідних статтях звіту
1	2	3	4
Довгострокові фінансові інвестиції	1030 «Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств»; 1035 «Довгострокові фінансові інвестиції: інші фінансові інвестиції»	040 «Довгострокові фінансові інвестиції, які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств»; 045 «Інші довгострокові фінансові інвестиції»	141 «Інвестиції пов'язаним сторонам за методом обліку участі в капіталі» 142 «Інші інвестиції пов'язаним сторонам» 143 «Інвестиції непов'язаним сторонам»
Поточні фінансові інвестиції	1160 «Поточні фінансові інвестиції»	220 «Поточні фінансові інвестиції»	352 «Інші поточні фінансові інвестиції»
Еквіваленти грошових коштів	1165 «Гроші та їх еквіваленти»	230 «Грошові кошти та їхні еквіваленти в національній валюті»;	351 «Еквіваленти грошових коштів»

Джерело: складено автором на підставі [4,7]

Відображення фінансових інвестицій у балансі, рахунках фінансового обліку

1	2	3	4
Еквіваленти грошових коштів		240 «Грошові кошти та їхні еквіваленти в іноземній валюті»	

Джерело: складено автором на підставі [4,7]

Таким чином, інвестиційний розподіл, що розглядається у фінансовій звітності приватних суб'єктів господарювання (без врахування банківських установ) вимагає від споживачів звітної інформації розуміння бухгалтерського відображення фінансових рішень. Все це ускладнює розуміння бухгалтерської методології фінансових інвестицій. Рішення цієї проблеми стає технологія blockchain.

Blockchain – спосіб структурування даних, одиницею якого є блок, заповнений певною інформацією. Ці блоки не мають точної нумерації, проте функцію структурування виконує мітка часу. Новий блок завжди додається після останнього блоку (згідно з часовою динамікою). Найбільше розповсюдження ця технологія знайшла у криптології. Блокчейн є однією з найкращих структур даних, тому що він дає можливість відстежити зміни інформації в блоках, збереження запису необхідних даних.

Найкраще дослідити вплив цієї технології можливо розглянути на прикладі проведення фінансових транзакцій за допомогою Bitcoin. Слід вказати, що блоки Bitcoin містять необхідну інформацію щодо проведених фінансових транзакцій. Він дозволяє вказати на те, що застосування блокчейну значно знижує труднощі перевірки фінансової звітності. Основною перевагою є те, що транзакція проходить тільки після включення її в блок та додається до ланцюжка – це викликає оновлення стану блокчейну [12].

Для перевірки стану блокчейну використовуються однорангові мережі. У бухгалтерському обліку для запису транзакції через використання технології

блокчейну необхідно перевіряти проходження транзакції до користувача. Безпечність функціонування системи підтримується через зберігання оновлених даних блокчейн на усіх комп'ютерах вузла мережі. Однак, основна проблема «довіри» користувачів розв'язується за допомогою механізму консенсусу (набір правил, який узгоджується вузлами в мережі, запускаючи програмне забезпечення системи).

Ця технологія має значні перспективи розвитку у фінансовій сфері: поява нових продуктів, оптимізація фінансових транзакцій [13], значне прискорення і скорочення витрат використання банківських послуг (Chain Inc) (поява спеціалізованих крипто бірж і різноманітних біржових інструментів).

Крім того, найбільш актуальними (в тому числі й для України) є перспективи розвитку у сфері бухгалтерського обліку: ведення звітності, трансформування бухгалтерського обліку та аудиту. Блокчейн може використовуватися для створення повністю прозорої і доступної системи запису для регуляторів (Primechain Technologies, Digital Trade Chain) [14] кодування транзакцій в сфері нормативної звітності.

На відміну від більшості баз даних, які представляють собою свого роду збережені дані певного моменту часу, блокові бази даних самостійно формують та оновлюють себе на основі власної історії транзакцій. Вони являють собою автономну систему запису, що дозволяє простежити рух фінансових коштів (інвестицій) за певний проміжок часу між конкретними учасниками [15]. Блокчейн дозволяє автоматизувати пошук партнерів для бізнесу, що впливає в більш ефективні, прозорі і надійні моделі P2P фінансування, обліку дивідендів і виплати купонів. Таким чином, маючи можливість порівнювати бухгалтерські проводки між двома торговими партнерами, підтримання конфіденційності даних блокчейна могло б значно скоротити залежність від аудиторів для перевірки фінансових транзакцій. Можливості розвитку блокчейна в сфері обліку та аудиту має широкі горизонти.

Висновки: Високий ризик інвестиційної діяльності потребує ефективного і постійно оновлювання обліково-аналітичного забезпечення для покращення процесу господарської діяльності приватних підприємств. Недосконалість існуючої методології бухгалтерського обліку обумовлює неповноту, падіння адекватності облікових даних відповідно до реалій інвестиційних процесів та розвитку галузі в цілому. Для удосконалення відображення інвестиційних процесів у фінансовій звітності необхідно провести структурну перебудову процесів обліку, їх автоматизацію та підвищити рівень прозорості розкриття інформації підприємствами.

Використання блокчейна з метою аудиту стає унікальним рішенням, тому що аудит впливає на всі галузі та є фундаментальною основою, за допомогою якої глобальні фінансові ринки отримують довіру інвесторів. Враховуючи економічні проблеми України, використання технології блокчейну допоможе розв'язати проблеми корупції та спроб легалізації капіталу, покращити інвестиційний клімат.

Список використаної літератури:

1. Пересада А. А. Основы инвестиционной деятельности: науч.пособ. Киев: «Издательство Либра», 1996. 344 с.
2. Градіасов В. М., Кравченко С. В., Ісаєва О. Є. Інвестування : навч.посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 164 с.
3. Верига Ю. А. Фінансові інвестиції: оцінка і подання інформації у звітності. *Вісник Національний ун-т «Львівська політехніка». Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2017. №3 (557). С.54–58.*
4. Гончаров В.М., Родіонов О.В. Фінансові інвестиції: сутність та теоретичні аспекти залучення. *Збірник наукових праць ЧДТУ.2010. №21. С.171-175.*
5. Махота А. В. Бухгалтерське відображення фінансових інвестицій приватних підприємств: веб-сайт. – URL: <http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11032/1>
6. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 груд. 2017 року: веб-сайт. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (дата звернення: 20.03.2018).
7. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 12 “Фінансові інвестиції” від 26 квіт. 2000 року: веб-сайт. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00> (дата звернення: 20.03.2018).
8. Жигайло Т. П. Організація обліку фінансових інвестицій на підприємствах”: веб-сайт. URL: <https://naub.oa.edu.ua/2016>
9. План рахунків бухгалтерського обліку банків України: Закон України від 21 лис. 1997 року. веб-сайт. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/va493500-97> (дата звернення: 20.03.2018).
10. Облік фінансових інвестицій: веб-сайт. URL: [http:// www. readbook. com.ua/book/34/865/](http://www.readbook.com.ua/book/34/865/)

11. Thijs Maas. "The Quick, 3-Step Guide to Blockchain Technology": веб-сайт. URL:<https://medium.com/bitcoin-review/краткое-пошаговое-руководство-по-технологии-blockchain-a9ff61079098>
12. Беспалов А.В. "Погружение в Blockchain": веб-сайт. URL: <http://www.aojournal.ru/journal/lib/ejournal/detail/ArticleID/1269/drill-down-blockchain>
13. "How Blockchain is enabling the new era of digital financial investmentshttps": веб-сайт. URL: [//www.entrepreneur.com/article/305378](http://www.entrepreneur.com/article/305378)
14. Spoke M., Steele S. "How Blockchain tech will change auditing for good": веб-сайт. URL:<https://www.coindesk.com/blockchains-and-the-future-of-audit/>

References

1. Peresada, A. A. (1996), *Basis of investment activity [Osnovyi investitsionnoy deyatelnosti]*, Libra Publishing House, 344 p.
2. GradIasov, V., Kravchenko, S., IsaEva, O. (2004), *Investment [Investuvannya]*, Center for Educational literature, 164 p.
3. Veriga, Yu. A.(2017), Financial investments: assessment and reporting of information.: Author's thesis [Finansovi investitsiyi: otsinka i podannya informatsiyi u zvitnosti], Odessa, 54–58 p.
4. Goncharov, V.M. ,Rodionov,O.V. (2010), “Financial Investments: The Essence and Theoretical Aspects of Engagement.” *Finansovi investitsiyi: sutnist ta teoretichni aspekti zaluchennya*, №21, 171-175 p.
5. Mahota, A.V., “Accounting reflects the financial investment of private enterprises” [“Buhgalterske vidobrazhennya finansovih Investitsiy privatnih pidpriemstv”], available at: <http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11032/1>
6. “About investment activity: Law of Ukraine from December 18.2017” [“Pro Investitsiyinu diyalnist: Zakon Ukrayini vid 18 grud. 2017 roku”], available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (application date: 20.03.2018).
7. “On Approval of the Regulation (Standard) of Accounting 12 "Financial Investments" from April 26. 2000”, [“Pro zatverdzhennya Polozhennya (standartu) buhgalterskogo obliku 12 “Finansovi Investitsiyi” vid 26 kvit. 2000 roku], available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00> (application date: 20.03.2018).
8. Zhigaylo, T. P., “Organization of accounting of financial investments at enterprises” [“Organizatsiya obliku finansovih investitsiy na pidpriemstvah”], available at: <https://naub.oa.edu.ua/2016>
9. Plan of accounts of banks of Ukraine: Law of Ukraine from 21 November. 1997, [Plan rahunkiv buhgalterskogo obliku bankiv Ukrayini: Zakon Ukrayini vid 21 lis. 1997 roku.], available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/va493500-97> (application date: 20.03.2018).

10. "Accounting for financial investments", [Oblik finansovih investitsiy], available at: [http:// www.readbook.com.ua/book/34/865/](http://www.readbook.com.ua/book/34/865/)
 11. Thijs Maas. The Quick, 3-Step Guide to Blockchain Technology", available at: <https://hackernoon.com/3-steps-to-understanding-blockchain-8a285572daa3>
 13. Bepalov, A.V., "Dive into Blockchain" ["Pogruzhenie v Blockchain"], available at: <http://www.aojournal.ru/journal/lib/ejournal/detail/ArticleID/1269/drill-down-blockchain>
 14. "How Blockchain is enabling the new era of digital financial investmentshttps", available at: [//www.entrepreneur.com/article/305378](https://www.entrepreneur.com/article/305378)
- Spoke M., Steele S. How Blockchain tech will change auditing for good", available at: <https://www.coindesk.com/blockchains-and-the-future-of-audit/>

Відомості про авторів

Литвиненко Аліна Олександрівна – доцент, Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця, доцент кафедри бухгалтерського обліку, м. Харків, Україна; e-mail: lalisha.lit@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0372-5130.

Дорохов Євген Вікторович – студент 2 курсу, Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця, м. Харків, Україна; e-mail: bismark171999@gmail.com, тел. +380730842428, ORCID: 0000-0002-9684-7577.